

Кучерук Т.Г.

к.е.н., докторант,

Науково-дослідний економічний інститут

м. Київ, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У даний час в світі відбувається складний процес технологічних змін. Вичерпуються можливості вдосконалення і подальшого прогресу старих технологій, для яких настає фаза виснаження, і одночасно отримує розвиток фаза активного зростання новітніх технологій, які здатні внести кардинальні зміни в економіку і в суспільство в цілому.

Хоча Україна є однією з найбільш багатих країн світу на природні ресурси, їх використання в національній економіці є вкрай нераціональним. По-перше, залишається дуже високою ресурсоемкість ВВП, яка в 2–3 рази перевищує середній рівень, властивий країнам ЄС. По-друге, зберігається низький рівень глибини переробки мінеральної сировини. По-третє, зростають обсяги експорту сировини і продукції з неї. Сьогодні Україна експортує понад 85% металу, що виробляє вітчизняна металургія.

Розширення використання власних мінеральних ресурсів, особливо надмірне експортування сировини і продукції з неї з низьким рівнем доданої вартості викликають для України не тільки негативні економічні наслідки, а й екологічні, зокрема забруднюється навколишнє середовище, посилюється деградація земель, зростають техногенні загрози. У сукупності з кліматичними змінами і загрозами вони суттєво впливають на вибір державних рішень стосовно забезпечення ефективного сталого економічного розвитку країни. Ці рішення можуть базуватися лише на нових знаннях, високих технологіях та інноваціях [1, с.17].

Втім, розгортання інноваційно орієнтованого економічного розвитку в Україні засвідчило недосконалість моделей розвитку регіональних соціально-економічних систем, їхню нестійкість, структурну диспропорційність, значну залежність від зовнішніх впливів [2, с.179]. При цьому слід зазначити, що інституціональні структури регіонального рівня в Україні перебувають у стадії становлення. З одного боку, після розпаду Радянського Союзу регіональні органи влади одержали додаткові повноваження й економічні можливості в контексті інноваційно орієнтованого економічного розвитку. З другого боку, у процесі формування регіональних органів влади і самоврядування виникла помітна незбалансованість владних повноважень, загострилися протиріччя між ними.

Зважаючи на це, основною передумовою структурної перебудови економіки є визначення, обґрунтування і створення інтеграційного механізму інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів, що забезпечить адаптацію інноваційної системи України до умов глобалізації та підвищення її конкурентоспроможності.

Функціональна природа механізму інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів дозволяє здійснити ієрархічне впорядкування його складових. Насправді поняття «механізм» містить у собі систему певних ланок та елементів, що приводить їх у дію [3]. Проте у реальній дійсності інноваційні механізми за своєю природою не передбачають саме повторюваності. Інноваційні відносини, що виникають унаслідок технологічного прогресу, випереджають інституційні.

Важливе значення для регіонального рівня має наявність відповідної інноваційної інфраструктури, за допомогою якої здійснюються фінансовий, інформаційний, консалтинговий, маркетинговий та інші види підтримки інноваційних процесів. Її складовими зазвичай є університети, наукові установи, підприємства, дослідницькі центри, органи регіонального управління, фінансові інститути, що дозволяє створити взаємозалежну сукупність відносин

у ланцюзі: «освіта - наукові дослідження та розробки - промислове виробництво – споживання».

Пріоритетне значення в створенні ефективного механізму інноваційно орієнтованого розвитку на регіональному рівні належить впорядкуванню бюджетних відносин формуванню стабільної дохідної бази, розмежуванню повноважень між державою, регіонами і місцевим самоврядуванням, функціональною градацією регіональних видатків, преференціями в сфері економічного регулювання щодо розміщення місцевих замовлень та бюджетного підряду, розвитку малого та середнього бізнесу, організації інноваційної інфраструктури тощо. В агрегованому вигляді інструментарій реалізації фінансово-економічного механізму регіонального розвитку складається з наступних головних елементів: ставок оподаткування на користь регіональних бюджетів, структуризації бюджетних видатків, стимулювання малого та середнього бізнесу. У такому випадку важливого значення набувають кредитні інститути, які можуть стати імпульсом інноваційно орієнтованого економічного розвитку через спрямування фінансових ресурсів у реальний сектор, посилення стимулюючої функції оподаткування, спрямованого на підтримку інноваційної активності бізнесу.

У якості передумов ефективного механізму інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів є наступні:

- розширений огляд та оцінка поточного стану науково-технологічної сфери, включаючи останні науково-дослідницькі проекти, які можуть здійснити значний вплив на розвиток інноваційної діяльності суб'єктів господарювання регіонів;

- вияв основних тенденцій та формування стратегічного бачення соціально-економічного розвитку регіону в середньостроковій та довгостроковій перспективі;

- застосування процесного підходу при розробці дорожніх карт, їх оновлення та модернізація на систематичній основі;

- формування компетентної експертної команди та робочих груп, що представлені персоналом дослідницьких, технологічних та комерційних підрозділів компаній, регіону, країни;

- комплементарне визначення цілей та задач інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів;

- визначення часового горизонту розвитку нових технологій та продуктових інновацій на засадах міжрегіонального поділу праці у світовому господарстві.

- пряма фінансова підтримка інноваційних процесів, що полягає в безпосередньому фінансуванні перспективних наукомістких виробництв за рахунок бюджетних коштів; надання безпроцентних чи пільгових позик і грантів; державне замовлення на інноваційні продукти; державні виплати провідним науковим закладам і науковцям тощо.

Разом з тим, формування потенційних передумов зростання попиту на інноваційну продукцію у вітчизняній економіці та активізація участі регіонів у глобальній конкуренції, висувають вимоги до їхньої інноваційної адекватності. Відтак, органічне включення всіх окремих елементів інноваційного розвитку в єдину активно і цілеспрямовано функціонуючу національну інноваційну систему потребує обґрунтування синергетичної взаємодії складових механізму інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів.

Література:

1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. - [Електронний ресурс]. – <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article>
2. Павлюк А. Структурно-динамічні процеси у регіонах України в умовах фінансово-економічної кризи / А. Павлюк, В. Пилипів, А. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 4. – С. 176 – 188.

3. Канафотська Г. Стан і перспективи розвитку інноваційних процесів в Україні [Електронний ресурс]. – <http://nanoinnovation.livejournal.com/2304.html>